

СИЛАБУС

освітнього компонента

«АНАТОМІЯ І ФІЗІОЛОГІЯ ЦЕНТРАЛЬНОЇ НЕРВОВОЇ СИСТЕМИ ЛЮДИНИ»

Освітньо-професійний
ступінь:

фаховий молодший бакалавр

Освітньо-професійна
програма:

Психологія

Галузь знань:

05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність:

053 Психологія

Посилання на курс у системі
дистанційного навчання:

<https://posekmodule.km.ua/course/view.php?id=1582>

Семестр:
IV (II)

Кількість
кредитів:
5

Мова викладання:
державна (українська)

Розклад занять: <https://kpdi.edu.ua/studentu/rozklad-zanyat>

Керівник курсу:

Михальський Анатолій Володимирович, кандидат
медичних наук;

Ковальчук Ірина Віталіївна, спеціаліст, викладач фізичної
культури

Контактна

тел. +380977857117

інформація:

e-mail: ira-top-spin@ukr.net

Інформація про
консультації (за
потреби):

очна/онлайн (Viber, Google Meet, Zoom) (за потреби)

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Мета вивчення навчальної дисципліни:	надання здобувачам освіти знань та вмінь з фінансового обліку активів підприємства та операцій з ними.
Кількість кредитів	4
Загальна кількість годин	120
Кількість модулів	-
Форма навчання	очна
Статус навчальної дисципліни	Обов'язковий освітній компонент
Перелік навчальних дисциплін, які мають бути вивчені раніше, перелік раніше здобутих	біологія і екологія

результатів навчання	
Підсумковий (семестровий, річний) контроль	екзамен

ФОРМУВАННЯ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Індекс матриці ОПП	Програмні компетентності та результати навчання
ІК	Здатність розв'язувати типові спеціалізовані завдання у сфері психології в процесі професійної діяльності психолога або у процесі навчання, що передбачає застосування основних психологічних теорій та методів.
ЗК 1	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК 2	Розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності психолога.
ЗК 6	Здатність приймати обґрунтовані рішення.
ЗК 11	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
СК 2	Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.
РН 16	Підтримка та зміцнення фізичного здоров'я з метою забезпечення фахової дієздатності.

СТРУКТУРА КУРСУ

Години занять					Тема	Результати навчання
Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	Самостійні		
Змістовий модуль I. Основи анатомії та фізіології нервової системи.						
2				2	Тема 1. Вступ. Предмет і завдання анатомії і фізіології нервової системи.	Знати: Предмет вивчення дисципліни «Анатомія і фізіологія ЦНС». Основні завдання курсу: формування знань про будову та функції центральної нервової системи, її роль у психічних процесах та регуляції поведінки. Загальні принципи організації нервової системи: центральна та периферична частини, їх взаємодія. Методи дослідження анатомії та фізіології ЦНС у психології. Значення дисципліни для розуміння механізмів психічної діяльності та поведінки людини. Вміти: Формулювати визначення предмета та завдань анатомії і фізіології ЦНС. Пояснювати роль нервової системи у забезпеченні психічних процесів (мислення, пам'ять, емоції, увага). Використовувати

Години занять					Тема	Результати навчання
Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	Самостійні		
2					Тема 3. Загальні принципи регуляції фізіологічних функцій ЦНС.	Знати: Основні принципи регуляції фізіологічних функцій центральної нервової системи (ЦНС). Роль ЦНС у забезпеченні цілісності організму та координації його діяльності. Механізми нервової регуляції: рефлекторний принцип, ієрархічна організація, інтеграція та взаємодія відділів ЦНС. Взаємозв'язок між нервовою та гуморальною регуляцією. Значення зворотного зв'язку у регуляції функцій. Основні закономірності роботи ЦНС: пластичність, адаптація, ритмічність. Вміти: Пояснювати принципи регуляції фізіологічних функцій ЦНС. Використовувати знання про рефлекторну діяльність для аналізу поведінкових і психофізіологічних процесів. Виявляти приклади взаємодії нервової та гуморальної регуляції у діяльності організму. Застосовувати поняття про зворотний зв'язок у поясненні регуляторних процесів. Інтерпретувати роль ЦНС у підтриманні гомеостазу та адаптації до змін середовища. Розуміти: Значення принципів регуляції ЦНС для забезпечення життєдіяльності та психічної активності людини. Взаємозв'язок між структурною організацією ЦНС та її функціональними можливостями. Роль рефлекторної діяльності як основи нервової регуляції. Необхідність системного підходу до аналізу регуляторних процесів у психології.
	2			4	Тема 4. Основні етапи розвитку анатомії та фізіології.	Знати: Історичні витоки анатомії та фізіології як наук (давньогрецькі та римські мислителі: Гіппократ, Гален). Основні етапи розвитку анатомії у середньовіччі та епоху Відродження (Андреас Везалій, розвиток анатомічних атласів). Формування фізіології як науки у XVII–XIX ст. (Вільям Гарвей — відкриття кровообігу, Іван Сеченов — «рефлекси головного мозку»). Розвиток нейрофізіології у XX ст. (І.П. Павлов, відкриття умовних рефлексів; сучасні дослідження мозку). Сучасні напрями розвитку анатомії та фізіології: нейронауки,

Години занять					Тема	Результати навчання
Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	Самостійні		
						молекулярна біологія, когнітивна нейропсихологія. Вміти: Хронологічно визначати ключові етапи розвитку анатомії та фізіології. Пояснювати значення відкриттів для формування сучасних уявлень про організм і ЦНС. Використовувати історичні приклади для аргументації у психологічних дослідженнях. Аналізувати вплив наукових відкриттів на розвиток суміжних дисциплін (медицина, психологія, біологія). Виявляти спадкоємність ідей у розвитку анатомії та фізіології. Розуміти: Значення історичного розвитку анатомії та фізіології для сучасної науки і практики. Взаємозв'язок між науковими відкриттями та формуванням нових методів дослідження. Роль анатомії та фізіології як фундаментальних наук для психології. Необхідність інтеграції історичних знань у професійну підготовку психолога.
2	2			4	Тема 5. Еволюція нервової системи.	Знати: Основні етапи еволюції нервової системи у живих організмів: від найпростіших форм до людини. Особливості нервової регуляції у найпростіших (протонервова система, дифузна нервова сітка). Формування нервових вузлів та гангліїв у безхребетних. Розвиток центральної нервової системи у хребетних: від риб до ссавців. Еволюційні зміни головного мозку: збільшення об'єму, ускладнення кори, формування нових відділів. Значення еволюції нервової системи для розвитку психічних процесів та поведінки. Вміти: Пояснювати основні етапи еволюції нервової системи. Порівнювати будову та функції нервової системи у різних груп живих організмів. Використовувати знання про еволюцію нервової системи для аналізу розвитку психіки людини. Виявляти закономірності ускладнення нервової системи та їх вплив на поведінку. Інтерпретувати еволюційні дані у контексті психології та нейронаук.

Години занять					Тема	Результати навчання
Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	Самостійні		
						Розуміти: Значення еволюції нервової системи для формування складних форм поведінки та свідомості. Взаємозв'язок між розвитком нервової системи та адаптацією організмів до середовища. Роль еволюційних змін мозку у становленні когнітивних функцій людини. Необхідність історико-біологічного підходу до вивчення нервової системи у психології.
2				4	Тема 6. Спинний мозок.	Знати: Анатомічну будову спинного мозку: сегментарну організацію, сіру та білу речовину, корінці та нерви. Основні функції спинного мозку: провідникову, рефлекторну, інтегративну. Принципи сегментарної іннервації та її значення для роботи організму. Роль спинного мозку у забезпеченні рухових і сенсорних процесів. Основні рефлекси, що реалізуються на рівні спинного мозку. Вміти: Пояснювати будову та функції спинного мозку у зв'язку з діяльністю організму. Використовувати знання про сегментарну організацію для аналізу іннервації різних частин тіла. Інтерпретувати приклади рефлекторної діяльності, що здійснюється спинним мозком. Виявляти взаємозв'язок між ушкодженнями спинного мозку та порушеннями функцій організму. Застосовувати знання про спинний мозок у психологічному контексті (аналіз сенсомоторних процесів, поведінкових реакцій). Розуміти: Значення спинного мозку як центральної ланки у регуляції рухів та сенсорних процесів. Взаємозв'язок між спинним мозком і головним мозком у забезпеченні цілісності нервової системи. Роль спинного мозку у формуванні базових рефлексів та адаптації організму. Необхідність знань про спинний мозок для розуміння психофізіологічних механізмів поведінки людини.
2					Тема 7. Головний мозок. Стовбур головного мозку.	Знати: Анатомічну будову головного мозку: великі півкулі, стовбур, мозочок. Основні відділи стовбура головного мозку: довгастий мозок,

Години занять					Тема	Результати навчання
Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	Самостійні		
						міст, середній мозок. Функції стовбура головного мозку: регуляція життєво важливих процесів (дихання, серцевої діяльності, тону судин). Роль стовбура у проведенні нервових імпульсів між спинним і головним мозком. Особливості розташування ядер черепних нервів у стовбурі. Значення стовбура головного мозку для підтримання свідомості та базових рефлексів. Вміти: Пояснювати будову та функції головного мозку і його стовбура. Визначати роль окремих структур стовбура у регуляції фізіологічних процесів. Використовувати знання про стовбур мозку для аналізу психофізіологічних явищ (сон, увага, емоційні реакції). Інтерпретувати приклади порушень функцій стовбура головного мозку та їх наслідки для організму. Застосовувати знання у психологічному контексті для пояснення базових механізмів поведінки. Розуміти: Значення стовбура головного мозку як життєво важливого центру регуляції. Взаємозв'язок між стовбуром і вищими відділами мозку у забезпеченні цілісності нервової системи. Роль стовбура у формуванні базових психофізіологічних процесів (сон, пробудження, емоційні реакції). Необхідність знань про стовбур головного мозку для розуміння механізмів психічної діяльності людини.
				2	Тема 8. Розвиток головного мозку в ембріогенезі.	Знати: Основні етапи ембріонального розвитку нервової системи: нейруляція, формування нервової трубки, диференціація відділів мозку. Стадії розвитку головного мозку: передній, середній та задній мозкові пухирі та їх подальша трансформація. Особливості формування кори великих півкуль, мозочка, стовбура мозку. Генетичні та середовищні фактори, що впливають на розвиток мозку в ембріогенезі. Критичні періоди розвитку мозку та їх значення для формування психічних функцій. Вміти: Пояснювати основні етапи розвитку головного мозку в ембріогенезі.

Години занять					Тема	Результати навчання
Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	Самостійні		
						Використовувати знання про ембріональний розвиток мозку для аналізу психофізіологічних процесів. Виявляти приклади впливу зовнішніх факторів (харчування, токсини, стрес) на розвиток мозку. Інтерпретувати значення критичних періодів для становлення когнітивних та емоційних функцій. Застосовувати знання для пояснення можливих відхилень у розвитку нервової системи. Розуміти: Значення ембріонального розвитку мозку для формування психіки та поведінки людини. Взаємозв'язок між генетичними програмами розвитку та впливом середовища. Роль критичних періодів у становленні когнітивних, сенсорних та моторних функцій. Необхідність знань про ембріогенез мозку для розуміння основ психології розвитку та нейропсихології.
				2	Тема 9. Довгастий і задній мозок.	Знати: Анатомічну будову довгастого мозку: ядра, провідні шляхи, розташування життєво важливих центрів. Основні функції довгастого мозку: регуляція дихання, серцевої діяльності, судинного тону, ковтання, кашлю. Будову заднього мозку: міст і мозочок, їх взаємозв'язок із іншими відділами ЦНС. Функції заднього мозку: координація рухів, підтримання рівноваги, регуляція м'язового тону. Роль довгастого і заднього мозку у забезпеченні життєдіяльності та психофізіологічних процесів. Вміти: Пояснювати будову та функції довгастого і заднього мозку. Визначати роль окремих структур у регуляції життєво важливих процесів. Використовувати знання про довгастий і задній мозок для аналізу сенсомоторних та психофізіологічних явищ. Інтерпретувати приклади порушень функцій цих відділів мозку та їх наслідки для організму. Застосовувати знання у психологічному контексті для пояснення базових механізмів поведінки та емоційних реакцій. Розуміти:

Години занять					Тема	Результати навчання
Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	Самостійні		
						Значення довгастого і заднього мозку як життєво важливих центрів регуляції. Взаємозв'язок між довгастим мозком, мостом і мозочком у забезпеченні цілісності нервової системи. Роль заднього мозку у формуванні координації рухів та психомоторних процесів. Необхідність знань про ці відділи мозку для розуміння механізмів психічної діяльності та поведінки людини.
2					Тема 10. Середній і проміжний мозок.	Знати: Анатомічну будову середнього мозку: покрив, ніжки мозку, ядра та провідні шляхи. Основні функції середнього мозку: регуляція рухів, орієнтовні рефлексі, контроль зору та слуху. Будову проміжного мозку: таламус, гіпоталамус, епіталамус, метаталамус. Функції проміжного мозку: сенсорна інтеграція, регуляція емоцій, поведінки, ендокринної та вегетативної діяльності. Роль середнього і проміжного мозку у забезпеченні психофізіологічних процесів людини. Вміти: Пояснювати будову та функції середнього і проміжного мозку. Визначати роль окремих структур у регуляції сенсорних та моторних процесів. Використовувати знання про ці відділи мозку для аналізу психофізіологічних явищ (увага, емоції, мотивація). Інтерпретувати приклади порушень функцій середнього і проміжного мозку та їх наслідки для організму. Застосовувати знання у психологічному контексті для пояснення механізмів поведінки та когнітивних процесів. Розуміти: Значення середнього і проміжного мозку як центрів інтеграції сенсорної інформації та регуляції поведінки. Взаємозв'язок між середнім мозком і вищими відділами ЦНС у забезпеченні цілісності нервової системи. Роль таламуса як «центру переключення» сенсорних сигналів. Значення гіпоталамуса у підтриманні гомеостазу та формуванні емоційно-мотиваційних станів. Необхідність знань про ці відділи мозку для розуміння психічної діяльності людини.
				2	Тема 11. Кінцевий мозок.	Знати:

Години занять					Тема	Результати навчання
Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	Самостійні		
						Анатомічну будову кінцевого мозку: великі півкулі, кора, білі та базальні ядра. Основні частки кори головного мозку (лобова, тім'яна, скронева, потилична) та їх функції. Роль кори у забезпеченні вищої нервової діяльності: мислення, пам'ять, мовлення, емоції. Функції базальних ядер: регуляція рухів, участь у формуванні поведінкових програм. Взаємозв'язок кінцевого мозку з іншими відділами ЦНС. Вміти: Пояснювати будову та функції кінцевого мозку. Визначати роль окремих часток кори у забезпеченні когнітивних та емоційних процесів. Використовувати знання про кінцевий мозок для аналізу психофізіологічних явищ (мовлення, пам'ять, увага, мислення). Інтерпретувати приклади порушень функцій кінцевого мозку та їх наслідки для психічної діяльності. Застосовувати знання у психологічному контексті для пояснення механізмів поведінки та свідомості. Розуміти: Значення кінцевого мозку як центру вищої нервової діяльності. Взаємозв'язок між структурною організацією кори та її функціональними можливостями. Роль кінцевого мозку у формуванні індивідуальних особливостей психіки людини. Необхідність знань про кінцевий мозок для розуміння когнітивних процесів і психологічної практики.
2	2			4	Тема 12. Анатомія та фізіологія похідних переднього мозку.	Знати: Анатомічну будову похідних переднього мозку: нюхові цибулини, гіпокамп, мигдалеподібне тіло, базальні ядра. Взаємозв'язок похідних переднього мозку з іншими відділами ЦНС. Роль цих структур у забезпеченні когнітивних, емоційних та моторних процесів. Вміти: Пояснювати будову та функції похідних переднього мозку. Визначати роль окремих структур у регуляції пам'яті, емоцій та рухів. Використовувати знання про ці утворення для аналізу психофізіологічних явищ (емоційні стани, навчання, поведінка).

Години занять					Тема	Результати навчання
Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	Самостійні		
						Інтерпретувати приклади порушень функцій похідних переднього мозку та їх наслідки для психічної діяльності. Застосовувати знання у психологічному контексті для пояснення механізмів когнітивних та емоційних процесів. Розуміти: Значення похідних переднього мозку як ключових центрів регуляції пам'яті, емоцій та поведінки. Взаємозв'язок між структурною організацією цих утворень та їх функціональними можливостями. Роль гіпокампа у формуванні довготривалої пам'яті та просторової орієнтації. Важливість мигдалеподібного тіла у формуванні емоційних реакцій та соціальної поведінки. Необхідність знань про похідні переднього мозку для розуміння психічної діяльності людини та практики психолога.
2				4	Тема 13. Нервова регуляція фізіологічних функцій.	Знати: Основні принципи нервової регуляції фізіологічних функцій організму. Будову та функції нервових центрів, що забезпечують регуляцію діяльності органів і систем. Рефлекторний принцип роботи нервової системи. Взаємодію центральної та периферичної нервової системи у регуляції функцій. Взаємозв'язок нервової та гуморальної регуляції. Значення нервової регуляції для підтримання гомеостазу. Вміти: Пояснювати механізми нервової регуляції фізіологічних процесів. Використовувати знання про рефлекторну діяльність для аналізу поведінкових і психофізіологічних явищ. Виявляти приклади взаємодії нервової та гуморальної регуляції у діяльності організму. Інтерпретувати роль нервових центрів у підтриманні життєво важливих функцій. Застосовувати знання про нервову регуляцію у психологічному контексті (аналіз емоційних станів, когнітивних процесів). Розуміти: Значення нервової регуляції для забезпечення цілісності та узгодженості роботи організму. Взаємозв'язок між структурною організацією нервової системи та її функціональними

Години занять					Тема	Результати навчання
Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	Самостійні		
						можливостями. Роль рефлексорної діяльності як основи нервової регуляції. Необхідність системного підходу до аналізу регуляторних процесів у психології та нейронауках.
	2			6	Тема 14. Анатомія і фізіологія автономної (вегетативної) центральної та периферичної нервової системи.	Знати: Анатомічну будову автономної (вегетативної) нервової системи: центральні та периферичні відділи. Поділ на симпатичний та парасимпатичний відділи, їх основні центри та шляхи. Функції автономної нервової системи у регуляції діяльності внутрішніх органів, судин, залоз. Особливості будови вегетативних гангліїв та нервових сплетень. Взаємодію автономної нервової системи з центральною нервовою системою. Вміти: Пояснювати будову та функції автономної нервової системи. Визначати роль симпатичного та парасимпатичного відділів у регуляції фізіологічних процесів. Використовувати знання про автономну нервову систему для аналізу психофізіологічних явищ (емоційні реакції, стрес, адаптація). Інтерпретувати приклади порушень функцій автономної нервової системи та їх наслідки для організму. Застосовувати знання у психологічному контексті для пояснення механізмів регуляції поведінки та емоційних станів. Розуміти: Значення автономної нервової системи для підтримання гомеостазу та життєдіяльності організму. Взаємозв'язок між симпатичним і парасимпатичним відділами у забезпеченні балансу фізіологічних функцій. Роль автономної нервової системи у формуванні психофізіологічних реакцій людини. Необхідність знань про анатомію і фізіологію автономної нервової системи для розуміння психологічних процесів та практики психолога.
2	4			8	Тема 15. Органи чуття.	Знати: Анатомічну будову та фізіологічні особливості основних органів чуття: зору, слуху, нюху, смаку, дотику. Принципи роботи сенсорних систем та їх роль у сприйнятті інформації. Механізми

Години занять					Тема	Результати навчання
Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	Самостійні		
						перетворення зовнішніх подразників у нервові імпульси. Взаємозв'язок органів чуття з центральною нервовою системою. Значення органів чуття для формування психічних процесів та поведінки людини. Вміти: Пояснювати будову та функції органів чуття. Визначати роль сенсорних систем у забезпеченні когнітивних та емоційних процесів. Використовувати знання про органи чуття для аналізу психофізіологічних явищ (сприйняття, увага, пам'ять). Інтерпретувати приклади порушень функцій органів чуття та їх наслідки для психічної діяльності. Застосовувати знання у психологічному контексті для пояснення механізмів сприйняття та адаптації. Розуміти: Значення органів чуття як основних каналів взаємодії людини з навколишнім світом. Взаємозв'язок між сенсорними процесами та когнітивними функціями. Роль органів чуття у формуванні емоційних станів та поведінки. Необхідність знань про органи чуття для розуміння психологічних процесів і практики психолога.
2	4			4	Тема 16. Анатомія та фізіологія зорової сенсорної системи.	Знати: Анатомічну будову органа зору: око, його оболонки (склера, рогівка, судинна оболонка, сітківка). Будову та функції світлосприймаючих клітин сітківки (палички та колбочки). Принципи роботи зорового аналізатора: рецепторний апарат, провідні шляхи, коркові центри. Фізіологічні процеси зорового сприйняття: акомодация, адаптація до світла і темряви, кольоровий зір. Взаємозв'язок зорової сенсорної системи з іншими сенсорними системами та ЦНС. Вміти: Пояснювати будову та функції органа зору та зорового аналізатора. Визначати роль паличок і колбочок у сприйнятті світла та кольору. Використовувати знання про фізіологію зору для аналізу психофізіологічних процесів (сприйняття, увага, пам'ять). Інтерпретувати приклади порушень зорової сенсорної системи та їх наслідки для психічної діяльності.

Години занять					Тема	Результати навчання
Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	Самостійні		
						Застосовувати знання у психологічному контексті для пояснення механізмів сприйняття візуальної інформації. Розуміти: Значення зорової сенсорної системи як провідного каналу сприйняття інформації людиною. Взаємозв'язок між анатомічною будовою ока та його функціональними можливостями. Роль зорової системи у формуванні когнітивних процесів та поведінки. Необхідність знань про анатомію та фізіологію зорової сенсорної системи для розуміння психологічних процесів і практики психолога.
				4	Тема 17. Анатомія та фізіологія слухової сенсорної системи.	Знати: Анатомічну будову органа слуху: зовнішнє, середнє та внутрішнє вухо. Будову та функції слухових рецепторів (кортіїв орган у завитці внутрішнього вуха). Принципи роботи слухового аналізатора: рецепторний апарат, провідні шляхи, коркові центри. Фізіологічні процеси слухового сприйняття: перетворення звукових хвиль у нервові імпульси, аналіз частоти та інтенсивності звуку. Взаємозв'язок слухової сенсорної системи з іншими сенсорними системами та ЦНС. Вміти: Пояснювати будову та функції органа слуху та слухового аналізатора. Визначати роль кортійового органа у сприйнятті звукових сигналів. Використовувати знання про фізіологію слуху для аналізу психофізіологічних процесів (мовлення, музичне сприйняття, комунікація). Інтерпретувати приклади порушень слухової сенсорної системи та їх наслідки для психічної діяльності. Застосовувати знання у психологічному контексті для пояснення механізмів сприйняття звукової інформації. Розуміти: Значення слухової сенсорної системи як одного з провідних каналів комунікації людини. Взаємозв'язок між анатомічною будовою слухового апарату та його функціональними можливостями. Роль слухової системи у формуванні когнітивних процесів, мовлення та соціальної взаємодії. Необхідність знань про анатомію та

Години занять					Тема	Результати навчання
Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	Самостійні		
						фізіологію слухової сенсорної системи для розуміння психологічних процесів і практики психолога.
2				4	Тема 18. Сомато-вісцеральні сенсорні системи.	Знати: Анатомічну будову соматосенсорної системи: рецептори шкіри, м'язів, сухожиль, суглобів. Основні види соматосенсорної чутливості: дотик, тиск, температура, біль, пропріоцепція. Будову та функції вісцеральної сенсорної системи: рецептори внутрішніх органів, їх роль у регуляції гомеостазу. Провідні шляхи сомато- та вісцеральної чутливості до ЦНС. Взаємозв'язок соматичних і вісцеральних сенсорних систем із психофізіологічними процесами. Вміти: Пояснювати будову та функції соматосенсорної та вісцеральної сенсорної системи. Визначати роль різних видів рецепторів у сприйнятті зовнішніх і внутрішніх подразників. Використовувати знання про сомато-вісцеральні сенсорні системи для аналізу психофізіологічних явищ (больові реакції, відчуття положення тіла, сигнали від внутрішніх органів). Інтерпретувати приклади порушень соматосенсорної та вісцеральної чутливості та їх наслідки для організму. Застосовувати знання у психологічному контексті для пояснення механізмів сприйняття та регуляції поведінки. Розуміти: Значення сомато-вісцеральних сенсорних систем для забезпечення цілісності організму. Взаємозв'язок між соматичною та вісцеральною чутливістю у формуванні психофізіологічних реакцій. Роль цих систем у підтриманні гомеостазу та адаптації до змін середовища. Необхідність знань про сомато-вісцеральні сенсорні системи для розуміння психологічних процесів і практики психолога.
2				2	Тема 19. Черепні нерви.	Знати: Кількість та класифікацію черепних нервів (12 пар). Анатомічну будову та основні функції кожної пари черепних нервів. Принципи іннервації органів чуття, м'язів

Години занять					Тема	Результати навчання
Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	Самостійні		
						голови та шиї, внутрішніх органів. Взаємозв'язок черепних нервів із центральною та периферичною нервовою системою. Значення черепних нервів для сенсорних, моторних та вегетативних функцій. Вміти: Пояснювати будову та функції кожної пари черепних нервів. Визначати роль черепних нервів у забезпеченні сенсорних процесів (зір, слух, нюх, смак). Використовувати знання про черепні нерви для аналізу психофізіологічних явищ (мовлення, міміка, ковтання, регуляція дихання). Інтерпретувати приклади порушень функцій черепних нервів та їх наслідки для організму. Застосовувати знання у психологічному контексті для пояснення механізмів комунікації та поведінки. Розуміти: Значення черепних нервів як ключових каналів взаємодії організму з навколишнім середовищем. Взаємозв'язок між анатомічною будовою черепних нервів та їх функціональними можливостями. Роль черепних нервів у формуванні когнітивних та емоційних процесів. Необхідність знань про черепні нерви для розуміння психофізіології та практики психолога.
2				4	Тема 20. Грудні нерви. Соматичні нервові сплетення.	Знати: Анатомічну будову грудних нервів: їх кількість, сегментарну організацію, вихід зі спинного мозку. Основні гілки грудних нервів: передні та задні, їх іннервацію м'язів і шкіри тулуба. Особливості грудних нервів: відсутність великих сплетень, формування міжреберних нервів. Будову та функції соматичних нервових сплетень: шийного, плечового, поперекового, крижового. Роль соматичних нервових сплетень у забезпеченні рухової та сенсорної іннервації кінцівок і тулуба. Вміти: Пояснювати будову та функції грудних нервів. Визначати роль міжреберних нервів у регуляції дихальних рухів та іннервації грудної клітки. Використовувати знання про соматичні нервові сплетення для аналізу

Години занять					Тема	Результати навчання
Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	Самостійні		
						сенсомоторних процесів. Інтерпретувати приклади порушень функцій грудних нервів і соматичних сплетень та їх наслідки для організму. Застосовувати знання у психологічному контексті для пояснення механізмів рухової активності та сенсорного сприйняття. Розуміти: Значення грудних нервів у забезпеченні життєво важливих функцій (дихання, рухи тулуба). Взаємозв'язок між соматичними нервовими сплетеннями та цілісною діяльністю нервової системи. Роль сплетень у формуванні складних рухових актів та сенсорної інтеграції. Необхідність знань про грудні нерви та соматичні сплетення для розуміння психофізіології рухів і поведінки людини.
2				4	Тема 21. Синапси центральної нервової системи.	Знати: Анатомічну будову синапсу: пресинаптична мембрана, синаптична щілина, постсинаптична мембрана. Основні типи синапсів: хімічні та електричні, їх особливості. Механізми передачі нервового імпульсу через синапс: виділення медіаторів, їх дія на рецептори. Основні нейромедіатори ЦНС (ацетилхолін, дофамін, серотонін, ГАМК, глутамат) та їх функції. Роль синапсів у пластичності нервової системи, навчанні та пам'яті. Вміти: Пояснювати будову та функції синапсів. Визначати відмінності між хімічними та електричними синапсами. Використовувати знання про нейромедіатори для аналізу психофізіологічних процесів. Інтерпретувати приклади порушень синаптичної передачі та їх наслідки для діяльності нервової системи. Застосовувати знання у психологічному контексті для пояснення механізмів навчання, пам'яті та емоційних процесів. Розуміти: Значення синапсів як ключових структур для передачі інформації у ЦНС. Взаємозв'язок між синаптичною передачею та когнітивними процесами. Роль нейропластичності у формуванні нових зв'язків та адаптації нервової системи.

Години занять					Тема	Результати навчання
Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	Самостійні		
						Необхідність знань про синапси для розуміння психофізіології та практики психолога.
2	2			4	Тема 22. Сон та біоритми людини. Фізіологія сну. Розлади сну.	Знати: Основні біоритми людини: циркадні, ультрадіанні, інфрадіанні. Фази та стадії сну: повільний сон (NREM) та швидкий сон (REM), їх особливості. Фізіологічні процеси, що відбуваються під час різних фаз сну (активність мозку, серцево-судинна та дихальна системи). Роль гіпоталамуса, ретикулярної формації та мелатоніну у регуляції сну. Основні розлади сну: інсомнія, гіперсомнія, апное, нарколепсія, сомнамбулізм. Значення сну для когнітивних процесів, пам'яті, емоційної стабільності та фізичного здоров'я. Вміти: Пояснювати механізми регуляції сну та біоритмів. Визначати особливості різних фаз сну та їх значення для організму. Використовувати знання про сон для аналізу психофізіологічних процесів (увага, пам'ять, емоції). Інтерпретувати приклади розладів сну та їх вплив на діяльність людини. Астосовувати знання у психологічному контексті для пояснення ролі сну у розвитку особистості та поведінки. Розуміти: Значення сну як базової фізіологічної потреби та умови збереження здоров'я. Взаємозв'язок між біоритмами та психофізіологічними процесами. Роль сну у формуванні когнітивних функцій, емоційної регуляції та адаптації. Необхідність знань про фізіологію сну та біоритми для розуміння психологічних процесів і практики психолога.
32	18			70	Всього	

ПОЛІТИКА ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Нормативна база освітнього процесу доступна за посиланням

<https://kpdi.edu.ua/publiczna-informatsiia/polozhennya-yaki-reglamentuyut-diyalnist-instytutu>

Дотримання умов	Дотримання положень Кодексу академічної доброчесності НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут».
------------------------	---

доброчесності	
Визнання результатів неформальної та (або) інформальної освіти	Зарахування результатів навчання у неформальній та інформальній освіті здійснюється згідно з Положенням про порядок визнання результатів навчання здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти у НРЗВО КПДІ, зокрема, якщо їх тематика відповідає змісту освітнього компоненту (окремій темі або змістовому модулю): закінчення професійних курсів, семінарів або тренінгів, тематика яких відповідає змісту освітнього компоненту (окремій темі або змістовому модулю). Критерії оцінювання результатів навчання, здобутих у неформальній / інформальній освіті. 1. Наявність документа про завершення: сертифікат, диплом, грамота або інший документ, що підтверджує успішне проходження. 2. Відповідність змісту отриманих знань та здобутих результатів навчання тематиці курсу: у випадку якщо це курси, вебінари, семінари, круглі столи тощо, їх тематика має відповідати одній або кільком темам, які визначені даною робочою програмою. 3. Система оцінювання. Здобувач отримує: - відмінно (12-10 балів), якщо курс має значний обсяг, містить практичну складову, зміст курсу повністю відповідає програмним результатам навчання. Здобувач, який отримує оцінку «відмінно», демонструє глибокі, системні знання та високий рівень практичних навичок, здобутих у неформальній освіті. Він не просто засвоїв матеріал, а й здатен застосовувати його в реальних умовах, аналізувати та створювати власні рішення; - добре (9-7 балів): якщо зміст збігається з основними положеннями певної теми. Здобувач на цьому рівні володіє основними знаннями та вміннями, які відповідають ключовим положенням певної теми. Уміє застосовувати отримані знання в типових, стандартних ситуаціях. Здатний виконати практичні завдання, що були частиною курсу. Може виконувати аналітичну роботу, але потребує додаткових роз'яснень для вирішення нестандартних проблем; - задовільно (6-4 балів): короткостроковий семінар або тренінг, що дає базове розуміння теми. Здобувач володіє базовим розумінням теми, але його знання є фрагментарними, а навички – обмеженими. Його знання є поверхневими, і він може мати значні труднощі з поясненням взаємозв'язків між різними аспектами теми.
Очікування	Організація освітнього процесу та відвідування занять відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»», «Положення про організацію освітнього процесу у Відокремленому структурному підрозділі Кам'янець-Подільський фаховий коледж НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»», Положення про контроль та критерії оцінювання знань, умінь і навичок здобувачів освіти у Відокремленому структурному підрозділі Кам'янець-

	Подільський фаховий коледж Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут»».
Відвідування занять	Відвідування лекційних, практичних та семінарських занять з дисципліни є обов'язковим для всіх студентів відповідно до розкладу.
Відпрацювання пропусків занять	Студент, який пропустив заняття, самостійно вивчає матеріал за наведеними у силабусі джерелами інформаційного забезпечення і ліквідує заборгованість під час консультацій. Відпрацювання пропусків занять відбуваються відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу».
Допуск до екзамену	Відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу» всі студенти, котрі не мають пропусків занять (відпрацювали пропуски занять) допускаються до екзамену.
Підсумкова оцінка	Результати контролю оцінюються за 4-бальною та 12-бальною шкалою та доводяться до відома студентів не пізніше трьох днів з часу його проведення із внесенням результатів у документи обліку успішності студентів. Студенти, які до початку сесії мають хоча б з одного виду контролю (змістового модуля) незадовільні оцінки, не одержують підсумкову оцінку і не допускаються до екзамену рішенням Педагогічної ради як такі, що не виконали навчальної програми з дисципліни. Деталі, щодо підсумкового контролю окреслені у «Положенні про організацію освітнього процесу» та «Положенні про контроль та критерії оцінювання знань, умінь і навичок здобувачів освіти у Відокремленому структурному підрозділі Кам'янець-Подільський фаховий коледж Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут»».
Екзаменаційна оцінка	Результати екзамену оцінюються за 4-бальною шкалою у відповідності до «Положення про контроль та критерії оцінювання знань, умінь і навичок здобувачів освіти у Відокремленому структурному підрозділі Кам'янець-Подільський фаховий коледж Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут»».

ВЕРИФІКАЦІЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Критерії оцінювання навчальної діяльності студента

Оцінювання за 4-бальною шкалою

Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
		Екзамен	Диференційовані залік

Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
		Екзамен	Диференційовані залік
Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили	Високий (творчий)	відмінно	Зараховано з оцінкою «відмінно»
Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре	Зараховано з оцінкою «добре»
Студент вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок			
Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих	Середній (репродуктивний)	задовільно	Зараховано з оцінкою «задовільно»
Студент володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні			
Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу Студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів	Низький (рецептивно-продуктивний) з можливістю повторного складання семестрового контролю	незадовільно	не зараховано

Оцінювання за 12-бальною шкалою

Рівні навчальних досягнень	Оцінка в балах (за 12-бальною шкалою)	Критерії оцінювання
Початковий (понятійний)	1	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними: відповідає на

		запитання, які потребують відповіді «так» чи «ні».
	2	Студент мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні «так» чи «ні»; може самостійно знайти в підручнику відповідь.
	3	Студент намагається аналізувати на основі елементарних знань і навичок; виявляє окремі властивості; робить спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру; за допомогою викладача робить прості розрахунки за готовим алгоритмом.
Середній (репродуктив- ний)	4	Студент володіє початковими знаннями, здатний провести за зразком розрахунки; орієнтується у поняттях, визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі.
	5	Студент розуміє сутність навчальної дисципліни, може дати визначення понять, категорій (однак з окремими помилками); вміє працювати з підручником, самостійно опрацьовувати частину навчального матеріалу; робить прості розрахунки за алгоритмом, але окремі висновки не логічні, не послідовні.
	6	Студент розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхнево аналізувати події, ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час розв'язування розрахункових завдань за алгоритмом, користуватися додатковими джерелами.
Достатній (алгоритмічно дієвий)	7	Студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими теоріями і фактами, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; за допомогою викладача може скласти план реферату, виконати його і правильно оформити; самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовувати термінологію; скласти таблиці, схеми.
	8	Знання студента досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; вміє аналізувати, робити висновки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак з окремими неточностями; вміє самостійно працювати, може підготувати реферат і обґрунтувати його положення.
	9	Студент вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує знання у дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить поняття, категорії, нормативні документи; формулює закони; може самостійно опрацьовувати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові

		навички.
Високий (творчо- професійний)	10	Студент володіє глибокими і міцними знаннями та використовує їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та суперечності різних процесів; робить аргументовані висновки; практично оцінює сучасні тенденції, факти, явища, процеси; самостійно визначає мету власної діяльності; розв'язує творчі завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні дисципліни; використовує знання, аналізуючи різні явища, процеси.
	11	Студент володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, круглі столи тощо); спроможний за допомогою викладача підготувати виступ на студентську наукову конференцію; самостійно вивчити матеріал; визначити програму своєї пізнавальної діяльності; оцінювати різноманітні явища, процеси; займає активну життєву позицію.
	12	Студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію; займається науково-дослідною роботою; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах.

Переведення 12-бальної шкали у 4-бальну шкалу.

<i>Оцінка за 12-бальною шкалою</i>	<i>Оцінка за 4-бальною шкалою</i>
10-12 балів	відмінно
7-9 балів	добре
4-6 балів	задовільно
0-3 балів	незадовільно

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ:

Основна література	1. Бойко Г. М., Грицай Н. М. Фізіологія людини: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 456 с. 2. Ковешніков В. В., Ковешнікова І. В. Анатомія людини: навчальний посібник. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. 312 с.
--------------------	---

	3. Макарчук М. Ю., Куценко Т. В. Фізіологія центральної нервової системи: підручник. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2017. 335 с. 4. Малий В. В., Козловська І. М. Нейрофізіологія: навчальний посібник. Львів: ЛНМУ, 2019. 228 с. 5. Сидоренко П. І. Анатомія та фізіологія людини : підручник. Київ: Медицина, 2017 . 199 с. 6. Сікори В.З. Органи чуття: навч. посіб. Суми: СумДУ, 2016. 110с.
Допоміжна література	1. Боярчук О. Д. Анатомія та еволюція нервової системи: підруч. для студ. вищ. навч. закл.; Держ. закл. Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка, Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2014. 395 с. 2. Гайда С. П. Анатомія і фізіологія людини : Навч.посібник, 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: Вища школа, 2018. 216с. 3. Корольчук М.С., Крайнюк В.М. Теорія і практика професійного психологічного відбору. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Ніка-Центр, 2016. 536. 4. Панок В., Титаренко Т., Чепелева Н. та ін. Основи практичної психології. Підручник. Вид. 2-ге. Київ: Либідь, 2017. 536 с. 5. Сипливий А.М. Анатомія і фізіологія центральної нервової системи та вищої нервової діяльності : Курс лекцій. К.: КиМУ , (видання II) 2016.- 191с. 6. Спаська А.М., Случик І.Й. Фізіологія центральної нервової системи та вищої нервової діяльності. Курс лекцій для студентів спеціальності «Психологія». Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2012.
Інтернет-ресурси	1. Анатомія, фізіологія, біологія і генетика, цікаві статті про людину. Режим доступу: http://medicininform.net/human/anatomy.htm 2. Бібліотека психологічної літератури. Режим доступу: http://psylib.kiev.ua/ 3. Словник морфологічних термінів. Режим доступу: http://www.morphology.dp.ua/